

Pápai-Tarr Ágnes – Sipos Ferenc¹

A közérdekű munka büntetéskiszabási tapasztalatai egy aktakutatás fényében²

Bevezetés

A büntetőjog feladata, hogy a jogrendszer egészének szankciós záróköve legyen.³ E feladatának egyrészt a jogsértések tiltásával és szankcionálásával tesz eleget, emiatt azt mondjuk, *represszív* jellegű. Bizonyos magatartások büntetni rendeltségének magában véve is van jogsértéseket megelőző, így *preventív* – sőt, erkölcsbefolyásoló – jellege, de a legjelentősebb ilyen hatás a ténylegesen kiszabott szankció alkalmazásához fűződik. A büntetőjog represszív és preventív funkciója nem jelent ellentétet, hanem koherens egységet alkot: a büntetőjog a büntetés (szankció) törvényi fenyegetése, annak bírói elrendelése, majd végül végrehajtása révén szolgálja azt a célt, hogy a jogsértéseket a jövőben megakadályozza (prevenció represszió által). A büntetőjog alkalmazásának represszív funkciója szükséges ahhoz, hogy a társadalom védelme büntetés (szankció) révén, igazságos módon, megfelelő garanciák mellett legyen elérhető. A társadalom védelmére tekintettel persze a büntetőjog közvetve mindig megelőző feladatot lát el.⁴

A büntetőjog érvényesülésének tehát lényegüket tekintve különböző, de szorosan egymásra épülő stádiumai vannak. Az első stádium, a törvényben büntetéssel fenyegetés, elsősorban generálpreventív célt követ. A második stádiumban az elkövetett bűncselekmény tettel, társadalomra veszélyességgel és bűnösséggel arányos viszonzásában kell keresnünk a célt. A harmadik stádium a büntetés

¹ Pápai-Tarr Ágnes: egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszék. Kapcsolat: papai-tarr.agnes@law.unideb.hu. Sipos Ferenc: egyetemi adjunktus; Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Büntetőjogi és Kriminológiai Tanszék. Kapcsolat: sipos.ferenc@law.unideb.hu.

² A tanulmány a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

³ 30/1992. (V. 26.) AB határozat.

⁴ Nagy Ferenc – Tokaji Géza: *A magyar büntetőjog általános része*. Budapest, Korona, 1998. 17.

végrehajtása során a speciálprevenziót és az elkövető társadalomba való (re)integrálását kívánja elérni.⁵

A büntetéskiszabás aktusának pillanatában összpontosulnak a tágabb értelemben vett büntetőjog valamennyi területének valóban létező és remélt hatásai. Ez az a pillanat, amikor a múltban elkövetett bűncselekmény miatt a jelenben, ám a jövőre tekintettel határoznak meg olyan szankciót, amely igazodva az elkövető társadalomra veszélyességéhez és személyiségéhez, arányos választ jelent az elkövetett cselekményre is, azonban legfőbb célja az, hogy az elítélt jövőbeli magatartását befolyásolja. A jól megválasztott büntetés tehát a generál-, de főként a speciálprevenció szempontjából elsőrendű fontosságú. Hatása és eredményessége értékelhető egyrészt a visszaesési mutatók, másrészt pedig a költségek szempontjából is. Ezekből a szempontokból a szabadságvesztés – amellyel a jogalkotó szinte valamennyi büntetendővé nyilvánított magatartás megvalósítóját fenyegeti – a legrosszabb eredményeket produkálja. A legköltségesebb szankció és a visszaesési mutatói sem a legjobbak. Az alternatív büntetések bevezetésének gondolatához pontosan ez a felismerés vezetett az 1960-as években. A szabadságvesztés büntetést ebben az időben erős kritikák érték, különösen annak társadalomból kirekesztő, megbélyegző volta, valamint a bebörtönzéssel egyébként szükségképpen együtt járó nem kívánt mellékhatások, a börtönártalmak miatt. A szabadságvesztés kedvező rehabilitációs hatásai szintén kérdésessé váltak mind a társadalom szempontjából, mind pedig az elítélt vonatkozásában. Ez aztán azt eredményezte, hogy a büntetőpolitika egyre nagyobb erőfeszítéseket tett, hogy megfelelő alternatívákat találjon a szabadságvesztés helyettesítésére. A figyelem először a vagyoni tartalmú büntetések és a feltételes elítélés különböző formái felé fordult, valamint megszülettek az első javaslatok a társadalom felé ingyenesen végzendő munka mint esetlegesen bevezetendő büntetés tárgyában is. Az ingyenes munkát mint büntetést elsősorban a rövid tartamú szabadságvesztések helyettesítésére szánták.⁶ Azóta elmondható, hogy a közérdekű munka a büntetőjogban fényes karriert futott be. Tanulmányunkban a közérdekű munka mint alternatív büntetés büntetéskiszabási nehézségeire próbálunk rámutatni, részben elméleti, de elsősorban gyakorlati megközelítésben.

⁵ Nagy Ferenc: A szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának célja. In Horváth Tibor (szerk.): *Büntetés-végrehajtási jog*. Budapest, Rejtjel, 2001. 68–69.

⁶ Miranda Boone: Community justice in a safety culture. Probation service and community justice in the Netherlands. In Jane Winstone – Francis Pakes (szerk.): *Community justice, issues for probation and criminal justice*. Devon, Willan, 2005. 284.

A közérdekű munka mint büntetés sajátosságai és büntetéskiszabási anomáliái

A közérdekű munkáról az elmúlt években számos tanulmány látott napvilágot külföldön és hazánkban egyaránt. A szankciónem nemcsak az elméleti jogászok körében lett népszerűbb, hanem a gyakorlati alkalmazása is – kisebb hullámzásokkal ugyan, de – erőteljesen növekvő tendenciát mutat Magyarországon. Ennek több oka is van. A közérdekű munka egyre növekvő súlya a büntetőjogban nagyobb részt és általánosságban a közösségi szankciók bevezetésének és fejlődésének köszönhető, amelyek elsődlegesen a börtönnépesség csökkentését és a szabadságelvönás alternatívájának megteremtésével a büntető igazságszolgáltatás költségeinek mérséklését voltak hivatottak szolgálni. A másik ok, hogy a rendelkezésre álló szankciók sorában a közérdekű munka az a büntetés, amely alkalmazásában a legkevésbé korlátozott, és volumene tekintetében a leginkább terhelhető. A szabadságvesztés és az elzárás korlátját a férőhelyek véges száma jelenti, a pénzbüntetés alkalmazási lehetőségei nagyban függnak az aktuális gazdasági tendenciáktól. A Btk. által felsorolt további büntetések pedig – bár a Btk. 33. § (4) bekezdése kimondja, hogy ha a bűncselekmény büntetési tételének alsó határa nem éri el az egy év szabadságvesztést, szabadságvesztés helyett elzárás, közérdekű munka, pénzbüntetés, foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás, kitiltás, sportrendezvények látogatásától való eltiltás vagy kiutasítás, illetve e büntetések közül több is kiszabható – mint quasi talio szankciók csak konkrétan meghatározott bűncselekmények elkövetése és további feltételek megléte estén alkalmazhatók.

A közérdekű munka a köz érdekében végzett, a társadalom felé jóvátételi szándékkal teljesített ingyenes munkavégzés.⁷ Vókó György szerint „a közérdekű munka olyan önálló büntetési nem, amely nem érinti a munkához, a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához fűződő alkotmányos jogot, annak lényeges tartalmát nem korlátozza”.⁸ Az elítélt számára a közérdekű munka végrehajtása során előny, hogy ennek alkalmazásával az elítélt elkerülheti a szabadságvesztést és annak káros következményeit, továbbra is a megszokott környezetében maradhat, otthonától, családjától sem elszakítva, végezheti munkáját is, ha van.

A közérdekű munka szimbolikus jóvátételt jelent, azaz az elítélt jóvátétele nem közvetlenül a bűncselekmény sértettjét célozza, hanem a társadalom egy részét, egy nagyobb közösséget. A hatályos büntetőjogi szankciórendszerben ez a szabadságvesztésnél enyhébb, de a pénzbüntetésnél szigorúbb büntetési nem.

⁷ Görgényi Ilona: A közérdekű munka. In Görgényi Ilona et al. (szerk.): *Magyar büntetőjog. Általános rész.* Budapest, CompLex, 2012. 390.

⁸ Vókó György: *A magyar büntetés-végrehajtási jog.* Pécs, Dialóg Campus, 2014. 319.

A fentiek tükrében érdekes hát megvizsgálunk, hogy a bíróságok általában milyen bűncselekmények miatt alkalmazzák a közérdekű munkát. A legtöbb esetben lopás miatt szabnak ki a magyar bíróságok közérdekű munkát, az ilyen büntetések kevés híján 34%-át emiatt a bűncselekmény miatt szabták ki 2014-ben. A második leggyakoribb bűncselekmény, amely miatt közérdekű munkát szabtak ki, a garázdaság (16,84%), a harmadik pedig a járművezetés ittas állapotban és a járművezetés bódult állapotban tényállások megvalósítása (9,33%). Majd következik a testi sértés (6,22%) a tartás elmulasztása (4,29%) és a csalás (4,09%).⁹

Néhány éve az Igazságügyi Hivatal *A közérdekű munka büntetés-végrehajtási gyakorlatának elemzése* című tanulmányában megvizsgált háromszáz, 2005 második félévében befejezett ügyet. A vizsgálat az elmúlt időszak legfontosabb és legpontosabb eredményeit nyújtja a közérdekű munka gyakorlati alkalmazásának tekintetében, mivel a 2011-es kutatás eredményeit még nem dolgozták föl, ezért sajnos még nem láttak napvilágot, a tervezett 2016-os kutatás pedig még nem kezdődött el, és a hivatal bizonytalan helyzetét tekintve kérdéses az is, hogy valaha elkezdődik-e.

A kutatásban született megállapítások számos problémára rávilágítanak. A vizsgált esetek 14%-ában például a terheltet a kiszabott közérdekűmunka-büntetést megelőzően már ítélték ugyanerre. A bíróságok ezekben az ügyekben tehát úgy szabtak ki másodszor is közérdekűmunka-büntetést, hogy előzőleg kiszabottaknak csak kevesebb mint a fele, egészen pontosan 45,5%-a fejeződött be eredményesen. Az ügyek ötöde szabadságvesztésre történő átváltoztatással végződött, és közel hatoda végrehajthatatlan volt, ennek ellenére a bíróság ismételen közérdekű munkát szabott ki. Ugyanakkor a kutatás azt is megállapítja, hogy az előzőleg kiszabott büntetés sikeressége vagy sikertelensége meglehetősen nagy pontossággal képes megjósolni a sorban következő büntetés sikerességét vagy sikertelenségét. Ha az előző büntetést sikeresen fejezte be az elítélt, akkor 80% az esélye annak, hogy a következő is eredményesen fejeződik be. Fordítva még relevánsabb az összefüggés: ha a korábbi büntetés szabadságvesztésre történő átváltoztatással zárult, 89%-ban az újabb büntetés vonatkozásában is ez történik.¹⁰

A kutatás alapján továbbá megállapítható az is, hogy a sikeres letöltések aránya a büntetlen előéletűek között a legnagyobb (84,3%), és az egyszerű bűnismétlőtől a többszörös visszaesők felé haladva a sikeresség folyamatosan csökken. A többszörös visszaesők esetében az esély a sikerre már mindössze 21%, az átvál-

⁹ Sipos Ferenc: *Munkával kapcsolatos szankciók a magyar büntetőjogban*. Budapest, HVG-ORAC, 2019. 225.

¹⁰ Gombik Gergely: A közérdekű munka büntetés. In Borbíró Andrea et al. (szerk.): *A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve II*. Budapest, IRM, 2009. 257.

toztatásra pedig 39%, tehát elmondható, hogy a többszörös visszaesők esetében a közérdekű munka eredményes kitöltésének az esélye elenyésző.¹¹

A kutatásban szereplő ügyek befejeződése szempontjából releváns adat, hogy a fentiek és más problémák miatt mindössze 57% azoknak az ügyeknek az aránya, ahol a közérdekű munkát sikeresen hajtották végre. A fölvázolt képhez még hozzátartozik, hogy a kutatás eredményeit 2005-ben még csak 4949 közérdekű munkára ítélt vonatkozásában kell értelmeznünk, ugyanez a szám 2013-ban 13 568 fő, ami az összes kiszabott büntetés 23,59%-a.¹² Tehát a közérdekűmunka-büntetés számában és arányában is radikális növekedést hoztak az elmúlt évek.

Ha feltesszük a kérdést, hogy melyik tehát az az elkövetői kör, ahol a közérdekűmunka-büntetés kiszabása a legnagyobb sikerrel kecsegtet, a válasz az, hogy átlag fölötti sikerességi mutatóval rendelkeznek a garázdajellegű bűncselekményt elkövetett személyek (76,3%), valamint a szakmát, érettségit szerzett elítéltek (78,6%) és azok, akiknek bejelentett munkájuk van (83,7%). Az említett kutatás eredményei szerint a mostani gyakorlattal szöges ellentétben a közérdekűmunka-büntetés alkalmazása elsősorban a büntetlen előéletű, nem a vagyon elleni, hanem elsősorban például a garázdajellegű bűncselekményt elkövetett, szakképzettséggel, továbbá bejelentett munkaviszonnyal rendelkező bűnelkövetők esetében célszerű és főként költséghatékony.

Egy aktakutatás büntetéskiszabási mutatói

Az elmúlt hónapokban a Debreceni Törvényszék illetékességi területén található járásbíróságokon kis és közepes tárgyi súlyú, 5 évi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő, tömegesen előforduló bűncselekmények büntetéskiszabási gyakorlatának átfogó vizsgálatára került sor. A két kiemelt bűncselekményi csoport, amelyeket vizsgáltunk, a vagyon elleni bűncselekmények közül a lopás, míg közlekedési bűncselekmények közül az ittas vezetés volt. Hazánkban mindkét bűncselekménytípus a saját kategóriáján belül a leggyakrabban előforduló bűncselekmény.¹³ Az aktakutatás célja elsősorban az volt,

¹¹ Gombik (2009): i. m. 259.

¹² *Bűnözés és Igazságszolgáltatás 2005–2013*. Budapest, Legfőbb Ügyészség, 2014. Online: <http://ugyeszseg.hu/repository/mkudok1751.pdf>.

¹³ 2018-ban az összesen 96 388 vagyon elleni bűncselekményből 62 349 volt a lopások aránya, vagyis az összes vagyon elleni bűncselekmény közel 65%-át a lopások teszik ki. 2018-ban a regisztrált 20 922 közlekedési bűncselekményből 16 673 volt járművezetés ittas vagy bódult állapotban, ami az összes ügy 79,69%-a. *Tájékoztató a 2018. évi bűnözésről*. Budapest, Legfőbb Ügyészség, 2019. 13, 24. Online: http://ugyeszseg.hu/pdf/statisztika/Tajekoztato_a_2018_evi_bunozesrol.pdf.

hogy feltárja, ezen bűncselekményi kategóriákon belül hogyan alakul a büntetékiszabási gyakorlat, az megfelel-e azoknak a kritériumoknak, amelyek az elmúlt években az ezzel foglalkozó tudományos munkákban megjelentek, másrészt, hogy megvizsgálja, hogy az elkövető személyével/személyiségével kapcsolatos büntetékiszabási tényezőket a büntetőeljárás során megfelelően feltárták-e. Amennyiben az utóbbi kérdésre a válasz igenlő, további vizsgálatot igényel az, hogy sikerül-e ezeket a tényezőket az individualizált büntetékiszabás során értékelni. Meggyőződésünk ugyanis, hogy a büntetékiszabási folyamat még egyszerű megítélésű ügyek esetén sem lehet automatikus a bíróról, hiszen ez olyan ítélkezési gyakorlathoz vezetne, amely az abszolút határozott szankciórendszer jegyeit mutatná, ha nem is a jogalkotó, hanem a jogalkalmazó részéről. A büntetékiszabási elvek maximális figyelembevételével történő szankciókiszabás és a finom mérlegelés nem csupán a nagyobb tárgyi súlyú bűncselekmények esetén kötelező a jogalkalmazó számára. Mivel a tömegesen előforduló bűncselekmények jelentik az összébűnözés nagyobb részét, legalább ugyanolyan fontos, sőt gyakoriságuk miatt, több emberre gyakorolt hatásukat tekintve, még fontosabb ezekben az ügyekben a kiszabott szankciók hatékonysága. A kutatás meglehetősen összetett kérdéskört érintett, ám ebben a tanulmányban csupán egyetlen büntetési nem, a közérdekű munka büntetékiszabási gyakorlatának tapasztalatait foglaltuk össze.

1. táblázat. *Lopás miatt kiszabott szankciók*

<i>Lopás miatt kiszabott szankciók</i>	<i>Eset (db)</i>
szabadságvesztés	55
elzárás	25
közérdekű munka	72
pénzbüntetés	32
felfüggesztett szabadságvesztés és pénzbüntetés	1
közérdekű munka és pénzbüntetés	2
elzárás és közérdekű munka	2
próbára bocsátás	36
megrovás	1
<i>Összesen</i>	<i>226</i>

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

A kutatás során összesen 226 terhelt lopás és 209 elkövető ittas vezetés miatt kiszabott büntetőszankcióját tekintettük át. A lopások elkövetői vagy valamelyik vétségge felminősítő körülménnyel követték el a szabálysértési értékre elkövetett lopást, vagy az értékhatára tekintettel lopás vétségét, illetve lopás büntetést valósították meg. A lopások esetén némi torzítást hozott a büntetés-

kiszabás összehasonlíthatóságát illetően, hogy több esetben halmazati büntetés kiszabására került sor. Azonban nem tartottuk indokoltnak az akták kizárását abban az esetben sem, ha lopások alaki halmazatáról volt szó, hiszen a több sértett sérelmére történő elkövetés sok esetben halmazatot eredményezett. Igen gyakran került sor folytatólagosan elkövetett lopás miatti felelősségre vonásokra is, amely ügyek esetén egy büntetés kiszabására kerül sor. Így számos esetben a halmazatban lévő bűncselekmények tárgyi súlya nem érte el a folytatólagosan elkövetett bűncselekmények tárgyi súlyát sem, ezért az összehasonlíthatóságot a tárgyi súly alapján lehetségesnek tartottuk.

Az 1. táblázat a *lopás miatt kiszabott szankciókat* tartalmazza. Látható, hogy a 226 vádlott közül 76 esetben került sor közérdekű munka kiszabására, ami az esetek 33,6%-át jelenti. 72 esetben mint önálló szankciót alkalmazta a bíróság, míg két esetben elzárással és szintén két esetben pénzbüntetéssel együtt szabták ki. A tömegesen előforduló lopások esetén tehát, igen szép számmal, az esetek kb. egyharmadában ezt a szankciót nem szabták ki.

A kutatás során összesen 209 *járművezetés ittas állapotban* bűncselekményének aktáját vizsgáltuk meg. Ezek mindegyike közúton, gépi meghajtású járművel elkövetett ittas vezetés volt, többnyire a bűncselekmény immateriális alakzatát valósították meg az elkövetők, míg természetesen néhány esetben az ittas vezető balesetet is okozott, és a bűncselekmény minősített esetét állapították meg vele szemben. A 209 ittas vezetést elkövető vádlottból – annak ellenére, hogy sokkal heterogénebb elkövetői körrel találkozunk, mint lopások esetén – mindössze 14 alkalommal került sor a közérdekű munka kiszabására, ami összességében a vizsgált esetek mindössze 6%-át jelenti. Ezekkel az adatokkal a közérdekű munka mint alternatív szankció ebben az ügycsoportban lényegesen alulreprezentált nemcsak a lehetőségekhez képest, hanem az összes kiszabott közérdekűmunka-büntetés országos átlagához képest is.¹⁴ Ittas járművezetés miatt 13 esetben önállóan alkalmazott a bíróság közérdekű munkát, míg egy esetben pénzbüntetéssel együtt.

A tömegesen előforduló két bűncselekményi csoportban összesen tehát 90 közérdekűmunka-büntetést szabtak ki, ami lehetőséget teremtett ezen szankció nem büntetéskiszabási tapasztalatainak részletesebb vizsgálatára.

¹⁴ Az összes kiszabott büntetés 17–18%-a közérdekű munka. Lásd *A büntetőbíróság előtti ügyészi tevékenység főbb adatai I. A 2019. évi tevékenység*. Budapest, Legfőbb Ügyészség, 2020, 59–60. Online: http://ugyeszseg.hu/pdf/statisztika/LFIIGA_243_11_2020_mel-le%CC%81klet1.pdf.

2. táblázat. *Ittas vezetés miatt kiszabott szankciók*

<i>Ittas vezetés miatt kiszabott szankciók</i>	<i>Eset (db)</i>
szabadságvesztés	20
elzárás	4
közérdekű munka	13
pénzbüntetés	168
járművezetéstől eltiltás önállóan	2
szabadságvesztés és pénzbüntetés	1
közérdekű munka és pénzbüntetés	1
<i>Összesen</i>	<i>209</i>

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

A lopások miatt kiszabott közérdekű munka jellemzői

A megvizsgált ügyekben a kiszabott *közérdekű munka járásbíróóságok közti eloszlása* a 3. táblázatban látható módon alakult.

3. táblázat. *Lopások miatt kiszabott közérdekű munka járásbíróóságok közötti megoszlása*

<i>Lopások miatt kiszabott közérdekű munka járásbíróóságok közötti megoszlása</i>	<i>Eset (db)</i>
Debrecen	41
Püspökladány	3
Berettyóújfalu	21
Hajdúböszörmény	7
Hajdúszoboszló	4
<i>Összesen</i>	<i>76</i>

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

A járásbíróóságok 61 férfi és 15 női elkövetővel szemben szabtak ki közérdekű munkát, valamennyi elkövető magyar állampolgár volt. 47 esetben a közérdekű munka kiszabására büntetővégzésben került sor, vagyis úgy, hogy a bíróság személyesen egyáltalán nem találkozott a terhelttel. A többi 29 esetben a terhelt személyes jelenlétén alapuló valamilyen eljárási formában került sor a közérdekű munka kiszabására (20 esetben bíróság elé állítás keretében, 5 esetben előkészítő ülésen és 4 esetben tárgyaláson). A Btk. 47. § (3) bekezdése kimondja, hogy a bíróság ítéletében rendelkezik a közérdekű munka jellegéről. A (4) bekezdés szerint pedig az elkövető csak olyan munka végzésére kötelezhető, amelyet – figyelemmel egészségi állapotára és képzettségére – előreláthatóan képes elvégezni, nehogy az ítélet bűjtött szabadságvesztés legyen.

Ez a rendelkezés az ítélő bíróságtól alapos és előzetes ismereteket vár el az elkövető személyiségéről, aktuális egészségi állapotáról és képzettségéről, hogy a bíróság a büntetést valóban a büntetési célok szolgálatába tudja állítani. Feltételezzük, hogy az esetek döntő részében a bíróság az ítélethozatal időpontjában a tárgyalásokon szerzett tapasztalatai alapján már valóban rendelkezik a szükséges előzetes ismeretekkel. De a Be. 740. § (1) bekezdése azt mondja, hogy a bíróság az ügyészség indítványára vagy hivatalból háromévi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő bűncselekmény esetén tárgyalás mellőzésével, az ügyiratok alapján büntetővégzést hoz. A (2) bekezdés a) pontja szerint pedig a bíróság ilyen esetekben más büntetések mellett például közérdekű munkát is kiszabhat. A Be. 741. § (5) bekezdése szerint, ha a büntetővégzés meghozatalát az ügyészség indítványozta, a büntetővégzést bírósági titkár is meghozhatja. Fölmerül a kérdés, hogy a büntetővégzés meghozatala esetén a bíró, illetve a valószínűleg kevesebb tapasztalattal rendelkező bírósági titkár mire támaszkodva hozza meg ezt a büntetési célok megvalósulása szempontjából nagyon fontos döntést.¹⁵ A 4. táblázat a *közérdekű munkára ítélt iskolai végzettség szerinti megoszlását* mutatja.

4. táblázat. A közérdekű munkára ítélt iskolai végzettség szerinti megoszlása

<i>Közérdekű munkára ítélt iskolai végzettsége</i>	<i>Elkövető</i>	<i>Százalék</i>
nem végezte el a 8 általánost	8	10,5%
8 általános iskola	43	56,6%
szakmunkás	6	7,9%
szakközépiskola, érettségi	6	7,9%
felsőfokú	0	0,0%
nincs adat	13	17,1%
<i>Összesen</i>	<i>76</i>	<i>100,0%</i>

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

Az elítélt személyisége, iskolai végzettsége döntő mértékben határozza meg a közérdekű munka végrehajtásának eredményességét. Minél képzetesebb az elkövető, annál valószínűbb, hogy a letöltés sikeres lesz. Elmondható, hogy a szakképzettséggel, továbbá bejelentett munkaviszonnyal rendelkező bűnelkövetők esetében a célszerűbb kiszabni ezt a szankciót. A fenti táblázatból ezzel szemben az látszik, hogy az elkövetők jelentős része, összesen 67%-a a 8 általános iskolai osztályt vagy azt sem végezte el, s nagy valószínűséggel ez még magasabb arány lenne, ha az iskolai végzettség tekintetében minden

¹⁵ Koncsek Kornél: A közérdekű munka büntetés végrehajtásának aktuális kérdései. *Ügyészek Lapja*, 18. (2011), 5. 95.

vádlott nyilatkozott volna.¹⁶ Szakképzettsége tehát a közérdekű munkára ítélték összesen 15%-ának volt.

A közérdekű munkára ítélték családi állapotára vonatkozó adatait tartalmazza az 5. táblázat. A közérdekű munkára ítélték 47%-a családban, de legalábbis kapcsolatban él, míg 42% egyedülálló volt.

5. táblázat. *A közérdekű munkára ítélték családi állapota*

<i>Közérdekű munkára ítélték családi állapota</i>	<i>Elkövető</i>	<i>Százalék</i>
házas	9	11,8%
élettársi kapcsolat	27	35,5%
egyedülálló	32	42,1%
elvált	1	1,3%
özvegy	0	0,0%
nincs adat	7	9,2%
<i>Összesen</i>	<i>76</i>	<i>100,0%</i>

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

A közérdekű munkára ítélték munkahelyi adatait a következő, 6. táblázat szemlélteti. Ebből jól látható, hogy a közérdekű munkára ítélték 40,7%-a munkanélküli, 25%-a pedig alkalmi munkás, vagyis a közérdekű munka sikeres elvégzéséhez szükséges munkamorállal az elítéltek több mint 65%-a feltehetően nem rendelkezik.¹⁷ Csúpan az esetek 25%-ában rendelkeztek az elkövetők munkahellyel.

6. táblázat. *A közérdekű munkára ítélték munkahelyi adatai*

<i>Közérdekű munkára ítélték munkahelyi adatai</i>	<i>Elkövető</i>	<i>Százalék</i>
alkalmazott	19	25,0%
munkanélküli	31	40,8%
tanuló	0	0,0%
vállalkozó	0	0,0%
nyugdíjas	0	0,0%
alkalmi munkás	19	25,0%
nincs adat	7	9,2%
<i>Összesen</i>	<i>76</i>	<i>100,0%</i>

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

¹⁶ Ez a számadat teljesen megfelel az összes lopást elkövető adatainak is, hiszen az összes elkövető szintén 65%-a az, aki csak az általános iskola 8 osztályát – vagy azt sem – végezte el.

¹⁷ Ez az adat is tükrözi a lopást elkövetők munkahelyi adatait: az összes elkövető 61,9%-a vagy munkanélküli vagy alkalmi munkás, s csúpan az összes elkövető 24%-a rendelkezett munkahellyel.

Az *elkövetők előélet szerinti megoszlását* mutatja a 7. táblázat. A közérdekű munkára ítélték mindössze 18%-a büntetlen előéletű, az összes többi büntetett. S nagy részük, 48,68%-uk ráadásul többszörösen is büntetett előéletű elkövető volt. Fentebb már írtuk, hogy a közérdekű munka sikeres letöltésének aránya a büntetlen előéletűek között a legnagyobb, és azt is, hogy egyszerű bűnismétlőtől a többszörös visszaesők felé haladva a sikeresség folyamatosan csökken. A többszörös visszaesők esetében az esély a sikerre már mindösszesen 21%, az átváltotatásra pedig 39%, tehát elmondható, hogy a többszörös visszaesők esetében a közérdekű munka eredményes kitöltésének az esélye elenyésző.¹⁸

Tehát ha a fenti adatokat figyelembe vesszük, egyértelmű, hogy a közérdekű munkát elsősorban olyan személyekkel szemben kellene, illetve szabadna alkalmazni, akik a fenti bűnismétlői kategóriákban nem szerepelnek, vagy legalábbis törekedni kellene arra, hogy az átlagoshoz képest a közérdekű munkára ítélték között kisebb legyen a büntetett előéletűek, illetve a bűnismétlők aránya. A 7. táblázat azonban sajnos nem ezt a törekvést tükrözi.

7. táblázat. *Közérdekű munkára ítélték előélet szerinti megoszlása*

<i>Közérdekű munkára ítélték előéleti adatai</i>	<i>Elkövető</i>	<i>Százalék</i>
büntetlen	14	18,4%
ismételt bűnelkövető	23	30,3%
visszaeső	0	0,0%
különös visszaeső	1	1,3%
többszörös visszaeső	1	1,3%
többszörös ismételt bűnelkövető	37	48,7%
<i>Összesen</i>	<i>76</i>	<i>100,0%</i>

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

A kiszabott *közérdekű munka mértékét* szemlélteti a 8. táblázat:

8. táblázat. *A kiszabott közérdekű munka mértéke*

<i>Közérdekű munka mértéke</i>	<i>Elkövető</i>	<i>Százalék</i>
48–100 óra	5	6,6%
101–150 óra	10	13,2%
151–200 óra	12	15,8%
201–250 óra	14	18,4%
251–312 óra	35	46,1%
<i>Összesen</i>	<i>76</i>	<i>100,0%</i>

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

¹⁸ Gombik (2009): i. m. 259.

Ami a *közérdekű munka mértékét* illeti, lopások esetén igen gyakori a büntetési nem generális maximuma körüli mérték meghatározása, hiszen az elkövetők 46%-a esetén 250 és 312 óra között került sor a közérdekű munka kiszabására. S nem ritka ténylegesen a generális maximum, a 312 óra kiszabása sem.¹⁹ A generális maximumhoz közeli közérdekű munka kiszabását indokolja az elkövető vagy a bűncselekmény társadalomra nézvést nagyobb veszélyessége, gyakran kerül sor ugyanis a maximum körüli mérték kiszabására különös vagy többszörös visszaesőkkel szemben, illetve többszörös bűnismétlőkkel szemben.²⁰ Igyekeznek a bíróságok a fokozatosság elvét is figyelembe venni, hiszen ha valakit már korábban pénzbüntetésre vagy kisebb mértékű közérdekű munkára ítélték, és az illető újabb bűncselekményt követett el, akkor indokoltnak tűnik a büntetési tétel generális maximuma felé történő elmozdulás. Ami a büntetési nem generális minimuma körüli mértéket illeti, azt csak a vádlottak 6%-ával szemben szabják ki. A ténylegesen kiszabott legalacsonyabb mérték 90 óra volt.²¹

A 9. táblázat a büntetővégzéssel és tárgyaláson kiszabott közérdekű munka mértékét hasonlítja össze. Természetesen a büntetővégzéssel kiszabott közérdekű munka nagyobb számarányt képvisel, de a %-os arányok egy hozzávetőleges összehasonlítást mégis lehetővé tesznek.

9. táblázat. *A büntetővégzéssel és tárgyaláson kiszabott közérdekű munka mértéke*

<i>Közérdekű munka mértéke</i>	<i>Büntetővégzéssel kiszabott</i>		<i>Tárgyaláson kiszabott</i>	
	<i>Elkövető</i>	<i>Százalék</i>	<i>Elkövető</i>	<i>Százalék</i>
48–100 óra	2	4,3%	3	10,3%
101–150 óra	7	14,9%	3	10,3%
151–200 óra	7	14,9%	5	17,2%
201–250 óra	11	23,4%	3	10,3%
251–312 óra	20	42,6%	15	51,7%
<i>Összesen</i>	<i>47</i>	<i>100,0%</i>	<i>29</i>	<i>100,0%</i>

Forrás: a szerzők saját szerkesztése

¹⁹ Debrecen 34B.984/2018., Debrecen 43B.1052/2019., Debrecen 68B.379/2019., Debrecen 87B.1073/2019., Debrecen B.382/2019., Berettyóújfalú 3.B.98/2019., Berettyóújfalú B.148/2018., Berettyóújfalú Bpk.135/2018., Berettyóújfalú Bpk.150/201.9, Berettyóújfalú Bpk.246/2019., Debrecen Bpk.393/2019.

²⁰ Debrecen 43B.1052/2019., Berettyóújfalú 3.B.98/2019., Berettyóújfalú Bpk.246/2019.

²¹ Debrecen B.657/2019. Élelmiszerboltban otthagytott pénztárca jogtalan eltulajdonítása miatt, súlyos testi sértés miatt korábban büntetett elkövetővel szemben szabta ki, bíróság elé állítás keretein belül bíróság. Debrecen 60B.823/2019. A férfi elkövető a vízmérőt visszaszerelte és az visszafelé számolt, az elkövető korábban új pszichoaktív anyaggal visszaélés miatt volt büntetve, Hajdúszoboszló Bpk.138/2018. A férfi elkövető az eladó figyelmetlenségét kihasználva a kasszába nyúlt és 73 500 Ft-ot ellopott, büntetlen előéletű volt.

A táblázatból azt figyelhetjük meg, hogy a közérdekű munka tartama tekintetében nincs szignifikáns különbség aközött, hogy büntetővégzéssel vagy tárgyaláson kerül-e sor a közérdekű munka kiszabására. A legkisebb, de ugyanakkor a legnagyobb mértékű közérdekű munka kiszabására is tárgyaláson kerül sor. Közel hasonló százalékos arányban tudjuk megállapítani, hogy a vádlottak több mint 60%-ánál 200 óra fölötti közérdekű munkát szabnak ki mind büntetővégzésben, mind tárgyaláson.

A 47 büntetővégzéssel kiszabott közérdekű munkából 8 esetben, az ügyek 17%-ában került sor tárgyalásra. Ebből 3 esetben az elkövető szempontjából eredményes volt a tárgyalás, hiszen két esetben a közérdekű munkát egészségügyi alkalmatlanság miatt pénzbüntetésre változtatta a bíróság.²² Egy esetben pedig a kiszabott 180 óra közérdekű munkát 120 órára mérsékelte a bíróság, a tárgyalás időpontjára ugyanis változtak a terhelt személyi körülményei annyiban, hogy a terhelt már bejelentett munkahellyel rendelkezett.²³ Három esetben azért került sor a tárgyalásra, mivel a büntetővégzést nem lehetett kézbesíteni,²⁴ s egy esetben szintén technikai jellegű probléma miatt, a bűnjeleknek a sértett részére történő kiadása miatt kérte az ügyész a tárgyalás tartását.²⁵ Egy esetben az ügyész kérésére tartott tárgyaláson a közérdekű munka tartamának szigorítására került sor, s 120 óra közérdekű munkáról 180 órára változtatta a kiszabott büntetést a bíróság.²⁶

Általános tapasztalatok: ami az elkövető személyi körülményeinek jobb megismerését és a közérdekű munka kiszabásához elengedhetetlen személyi adatok ismeretét illeti, meglehetősen elkésérítő képet kapunk.

Egy esetben sem került sor pártfogó felügyelői vélemény beszerzésére vagy környezettanulmány elkészítésére, s egy esetben sem találkoztunk munkahelyi jellemzéssel. Az elkövetők egészségi állapotára vonatkozó adatok sok esetben meglehetősen hiányosnak tekinthetők,²⁷ ami elsősorban a büntetővégzések esetén vet fel problémát, hiszen a tárgyaláson a személyes jelenlét a terhelt egészségi állapotáról is sokat elárul, és jellemzően erre tekintettel a bíró ki is hallgatja az elkövetőt. Büntetővégzés esetén azonban az akta alapján kell döntenie a közérdekű munkáról és annak tartamáról, s ez nehezített, amennyiben a terhelt egészségi állapotára vonatkozóan semmilyen információ nem áll rendelkezésre. Amennyiben az egészségi állapotra vonatkozó adat rendelkezésre áll, az elsősorban igazságügyi orvosszakértői vélemény, amely az elkövető kóros elmeállapotáról, pszichés állapotáról tartalmaz

²² Debrecen Bpk.1013/2019., Debrecen, Bpk.603/2019.

²³ Debrecen Bpk.660/2019.

²⁴ Hajdúböszörmény Bpk.229/2019., Debrecen Bpk.348/2019., Debrecen Bpk.335/2019.

²⁵ Debrecen Bpk.696/2018.

²⁶ Debrecen Bpk.540/2018.

²⁷ Nincs egyáltalán erre vonatkozó adat, például Debrecen Bpk.660/2019, Debrecen Bpk.335/2019., Berettyóújfalu Bpk.52/2019., Berettyóújfalu Bpk.94/2019., Berettyóújfalu Bpk.94/2019., Berettyóújfalu Bpk.150/2019., Hajdúszoboszló Bpk.85/2018., Debrecen Bpk.393/2019.

a bíróság számára hasznos információkat. Sok esetben pszichiátriai kezelés alatt állt vagy álló,²⁸ enyhe fokban értelmi fogyatékos,²⁹ akár gondnokság alatt álló és intézeti elhelyezést igénylő elkövető esetén is kiszabtak közérdekű munkát.³⁰ A közérdekű munkára ítélték közül 43 esetben nem volt adat az elkövető egészségi állapotáról. 24 esetben szerepelt, hogy a terhelt jó egészségi állapotban van, súlyosabb betegsége nincs, kezelésére nem szorul, 9 esetben szerepelt valamilyen egészségügyi probléma az aktában, amelynek ellenére a közérdekű munkát kiszabták.

Az elvégzett kutatás is alátámasztja azt az igen erős kritikát, amelyet a közérdekű munka kiszabásával kapcsolatban mind elméleti, mind gyakorlati szakemberek megfogalmaztak, miszerint sok esetben eleve olyan elkövetői körrel szemben szabják ki a közérdekű munkát, amelynek tagja előreláthatólag nem lesz képes azt sikeresen teljesíteni.

Ittas vezetés miatt kiszabott közérdekű munka tapasztalatai

Nem mondhatni, hogy a közérdekű munka az ittas vezetések tipikus szankcióneme lenne a Debreceni Törvényszék területén, annak ellenére sem, hogy az elkövetői kör meglehetősen heterogén, akár az iskolai végzettség, akár a munkahelyi adatok tekintetében. Jóval színesebb a kép az ittas vezetők iskolai végzettsége és munkahelyi adatai alapján, mint amit a lopások elkövetőinél tapasztaltunk. Sok esetben az ittas vezetés elkövetője rendelkezik munkahellyel³¹ és feltételezhetően a közérdekű munka sikeres teljesítéséhez megfelelő munkamorállal. Az általános iskolát végzettek aránya ebben az elkövetői körben 23,4%, szakmunkásképzőt végzett az elkövetők 37,3%-a. Szakközépiskolai vagy gimnáziumi érettségije volt az összes elkövető 21%-ának. Viszonylag magas a felsőfokú, főiskolai vagy egyetemi végzettséggel rendelkezők aránya 21 fővel, ami az ügyek több mint 10%-át jelenti. Az ittas vezetések elkövetői között tehát a magasabban kvalifikáltak is szép számmal képviseltetik magukat. S nem mondhatjuk, hogy ez a bűncselekmény kifejezetten csak az alacsonyabb iskolai végzettségű elkövetői körben fordulna elő.

Elgondolkodtató, hogy az ittas járművezetés miatt közérdekű munka kiszabására a megvizsgált ügyek mindössze 6%-ában került sor. A 14 kiszabott közérdekű munkából 5 esetben a Püspökladányi Járásbíróság alkalmazta ezt a büntetési nemet, ami meglehetősen arányosnak tekinthető, különösen akkor, ha hozzátesszük, hogy Püspökladányban összesen 13 ügyet vizsgáltunk. Ehhez képest a Debreceni Járásbíróságon megvizsgált összesen 98 ügyből mindössze 3 esetben szabott ki bíró-

²⁸ Püspökladány Bpk.83/2019., Debrecen 68 B.433/2019., Debrecen B.382/2019.

²⁹ Berettyóújfalu Bpk.246/2019., Debrecen Bpk.719/2019.

³⁰ Berettyóújfalu B.53/2019.

³¹ Az elkövetők 54%-a alkalmazott, 9,5% vállalkozó.

ság közérdekű munkát. Két esetben a Berettyóújfalui Járásbíróság, míg 3 esetben a Hajdúszoboszlói és 1 esetben a Hajdúböszörményi Járásbíróság gyakorlatában is találkozunk ittas vezetés miatt kiszabott közérdekűmunka-büntetéssel.

11 esetben büntetővégzésben került sor a közérdekű munka kiszabására, tehát kifejezetten úgy, hogy a bíró egyáltalán nem találkozott a terhelttel, s három ügyben jelent meg a terhelt személyesen a bíróság előtt.

A kutatás során a megvizsgált 14 ügyben sajnos a közérdekű munka kiszabásával kapcsolatos hibák egyértelműen tetten érhetők. A büntetővégzéssel lezárt ügyekben – amikor a bíróságnak ráadásul arra sincs lehetősége, hogy a terhelttel személyesen találkozzon, és feltegye az ilyenkor szükséges kérdéseket – egyetlen ügyben sem találunk egészségi állapotra vagy életvezetésre utaló bármilyen információt, s egyetlen esetben sem került sor pártfogó felügyelői vélemény beszerzésére. Az elkövető egészségi állapotáról három esetben van adat, amikor az előkészítő ülésen a terhelt beszámolt arról, hogy gerincsérve van,³² míg a másik esetben az elkövető kóros elmeállapotának vizsgálatára vonatkozóan igazságügyi elmeorvos-szakértői vélemény állt rendelkezésre.³³ Szintén tárgyaláson derült ki egy elkövetőről, hogy alkoholproblémái miatt kórházi kezelésben is részesült.³⁴

A közérdekű munkára ítétek közül mindössze 4 büntetlen, míg 10 büntetett előéletű volt. Képzettségüket tekintve érettségivel egyetlen elítélt sem rendelkezett, egy terhelt az általános iskola első osztályát végezte el, 6 az általános iskola 8 osztályát, míg 7 terhelt szakmunkás volt. Ami a munkahelyet illeti, 5 terhelt nyilatkozott úgy, hogy alkalmazottként dolgozik, 1 alkalmi munkás, 4-nek nem volt munkahelye, 1 tanuló volt, 3 esetben pedig nem volt erre vonatkozóan adat az aktában. Sajnálatos módon ebben a 14 ügyben is tetten érhető, hogy a közérdekű munka kiszabása fel sem merült olyan esetekben, ahol az elkövető legalább érettségizett,³⁵ esetleg felsőfokú végzettséggel,³⁶ munkahellyel és feltehetően egészséges munkamorállal rendelkezett.

Zárógondolatok

A témával foglalkozó szakemberek szerint a közérdekű munka elsődleges problémája éppen a büntetéskiszabásban rejlik.³⁷ A legnagyobb gondot az jelenti, hogy már a büntetési nem alkalmazására sem a megfelelő elkövetői körrel szemben kerül sor. A köz-

³² Hajdúszoboszló 6.B.16/2019.

³³ Berettyóújfalu Bpk.171/2019.

³⁴ Debrecen B.378/2019.

³⁵ A megvizsgált ügyekben szereplő elkövetők 21%-a rendelkezett érettségivel.

³⁶ A megvizsgált ügyekben az elkövetők több mint 10%-a felsőfokú végzettséggel rendelkezett.

³⁷ Sipos Ferenc: Új szabályok régi gondok a közérdekű munka szabályozásában. *Miskolci Jogi Szemle*, 11. (2016), 1. 76–78.

érdekű munka kiszabásához az alanyi tényezők közül elsősorban az elkövető egészségi állapotára, életvezetésére, valamint képzettségére, munkavégzésére vonatkozó adatok alapos ismerete szükséges. Ezeknek a birtokában ugyanis megelőzhető a feleslegesen kiszabott és aztán szabadságvesztésre változtatott szankciók elszaporodása.

A büntetés-végrehajtási bírói tapasztalat egyértelműen mutatja, hogy a jogerősen kiszabott közérdekűmunka-büntetésre ítélt személyek 15–20%-a a munkahely kijelölését megelőző munkaalkalmassági vizsgálaton alkalmatlannak minősül bármiféle munkavégzésre.³⁸ Ez többnyire a terhelt egészségi állapotával vagy életvezetésével magyarázható. Az elítéltek további mintegy 30–40%-a önhibájából nem tölti le a közérdekű munkát. Ez a probléma pedig abból fakad, hogy a bíróság eleve olyan személyekkel szemben szabja ki a közérdekű munkát, akiknél hiányzik ennek a szankciónemnek a sikeres teljesítéséhez szükséges munkamorál. Nehéz elképzelni a közérdekű munka sikeres teljesítését egy olyan elkövető esetében, aki rendezett jogi keretek közötti munkaviszonyban soha nem állt, megélhetését bizonytalan alkalmi munkákból biztosítja, alkoholistá, esetleg kábítószerfüggő vagy éppen volt már közérdekű munkára ítélve, s azt sem teljesítette sikeresen.

A fent bemutatottak alapján egyértelműen megállapítható, hogy a büntetlen előéletű, szakmát vagy érettségit szerzett, bejelentett munkaviszonnyal rendelkező elkövetőkkel szemben érdemes a leginkább a közérdekű munka kiszabása.³⁹

A közérdekű munkával foglalkozó elméleti tanulmányok egyik nyilvánvaló célja, hogy felhívja a gyakorlat figyelmét a létező problémákra, és ha tud, megoldási javaslatokat is megfogalmazzon számára. A gond ezzel az, hogy nagyon sok esetben tűnik úgy, mintha a jelzés visszhangtalan maradna. Nem ritkán szembesül az elméleti jogász azzal, hogy a friss szakirodalmat böngészve olyan problémákkal találkozunk, amelyek leírását – netán más államban már működő megoldását is – mintha már olvasta volna egy – néhány évvel vagy évtizeddel korábban megjelent – szaklapban. Pedig jó volna néha, ha a kriminológusok által összegyűjtött és értékelt adatokat, a büntetőjog-tudomány által kidolgozott megoldási javaslatokat átültetnénk a gyakorlatba, legalább próbaként. A jogalkotás és a jogalkalmazás tendenciái így még tudatosabbakká válhatnának.

A közérdekű munka esetében is látszik, hogy gyakorlatban éppen fordítottan működik, mint a külföldi jó gyakorlatok és működő példák szerint kellene.⁴⁰ Például nem azokkal az elkövetőkkel szemben szabják ki a közérdekű munkát, akikkel szemben az a legeredményesebb lehetne. Mint láttuk, a lopások elkövetői nem a legalkalmasabb elkövetői kört reprezentálják, hiszen sokan közülük aluliskolázottak, szakképzettséggel

³⁸ Pápai-Tarr Ágnes: Összinté gondolatok a közérdekű munka büntetés-kiszabási anomáliáiról. *Közjavak*, 2020. június 24.; Czédli-Deák Andrea: A közérdekű munka büntetés kiszabásának és végrehajtásának gyakorlati kérdései. *Jogelméleti Szemle*, (2016), 2. 40–41.

³⁹ Sipos (2019): i. m. 225.

⁴⁰ Sipos (2019): i. m. 251–318.

nem rendelkeznek és munkahelyük sincs. Az ittas vezetések elkövetői között viszont számos olyan esetet láttunk, amikor a tapasztalatok szerint kiszabható lett volna a közérdekű munka, és az eredményes végrehajtás is valószínűsíthető, de azt is bemutattuk, hogy az ittas vezetések elbírálása során sem az arra alkalmas elkövetőkkel szemben került sor a szankció kiszabására. Ennek indoka elsősorban az lehet – bírók nyilatkozataiból is ez tűnik ki –, hogy az ittas vezetések jellemző büntetése – hagyományosan – Magyarországon a pénzbüntetés, ami a szankciók lajstromában enyhébb, mint a közérdekű munka. Ez azonban éppen a gyakorlatban vált vitatottá, és a Kúria 2018-as döntése⁴¹ már leszögezi, hogy pénzbüntetés helyett a közérdekű munka kiszabásával a súlyosítási tilalom nem sérül. Sőt, azt is kimondja, hogy a pénzbüntetés és a közérdekű munka e rendelkezésben (is) mindennemű differenciálás nélkül áll egy sorban. Sőt, hogy még nyomatékosabb legyen, ezeket a gondolatokat szinte szó szerint megismétli a 14/2018-as számú büntető elvi határozatában is. Bár ez a büntetőjogi dogmatika szerint elvileg ugyan vitatható, de ha a gyakorlatban ez már elfogadott, akkor elvileg annak sem lenne akadálya, hogy az ittas vezetések miatt is gyakrabban alkalmazzanak a bíróságok közérdekű munkát. A gond talán azzal lehet, hogy a büntetéskiszabáskor a bíróságok még mindig óvatosak a rossz emlékek javító-nevelő munkát közvetlenül váltó modern közérdekű munkával kapcsolatban. Mint Tóth Mihály írja:

„A skandináv államokban, vagy akár egyes nyugat-európai országokban a munka valóban becsület és tisztesség dolga (mindig az volt), a köz érdekében végzett önkéntes munkát hagyományosan elismerés és tisztelet övezte és övezi. Akivel – kisebb súlyú szabályszegések szankciójaként – ilyen munkát végeztetnek, azt nem közösíti ki a társadalom, megérti, elfogadja, el is várja a hasonló »jóvátételeket«.”⁴²

Tóth Mihály a fenti gondolatokat jól illusztráló példát is bemutat, ami utánózatlan stílusa miatt hadd álljon itt – befejezésül – szó szerint:

„Egyszer egy ügyészi küldöttség Finnországban járva, az előzetes programnak megfelelően felkereste az egyik államtitkárt. A politikus titkára sajnálattal közölte, hogy az államtitkár úr most nem tudja fogadni a delegációt, mert közmunkára ítélték és éppen azt tölti... A társaságot kísérő finn kormánypárti vezető látva honfitársaink némi csodálkozását, büszkén hozzátette: »Igen, nálunk ez természetes. Még a legfelsőbb szinten is vállaljuk a következményeket, ha egy pezsgős fogadás után spiccesen mégis kerékpárra ülünk.« Egy ugyancsak jelenlévő ellenzéki vezető nyomban derűsen hozzátette: »Igen, tényleg valamennyien ilyenek vagytok...« Ami azonban talán még ennél is meglepőbb, vagy legalábbis szokatlan lehet a számunkra, e rövid szóváltás után egymást hátba veregetve, láthatóan őszintén nevettek.”⁴³

⁴¹ BH 2018.8.219.

⁴² Tóth Mihály: *Örök kérdések és bizonytalan válaszok az ezredforduló évtizedeinek büntetőjogi világából: Válogatott írások*. Budapest, HVG-ORAC, 2020. 537.

⁴³ Tóth (2020): i. m. 538.

Irodalomjegyzék

- Boone, Miranda: Community justice in a safety culture. Probation service and community justice in the Netherlands. In Jane Winstone – Francis Pakes (szerk.): *Community justice, issues for probation and criminal justice*. Devon, Willan, 2005.
- Czédli-Deák Andrea: A közérdekű munka büntetés kiszabásának és végrehajtásának gyakorlati kérdései. *Jogelméleti Szemle*, (2016), 2. 36–48.
- Gombik Gergely: A közérdekű munka büntetés. In Borbíró Andrea – Kiss Anna – Velez Edit – Garami Lajos (szerk.): *A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve II.* Budapest, IRM, 2009.
- Görgényi Ilona: A közérdekű munka. In Görgényi Ilona – Gula József – Horváth Tibor – Jacsó Judit – Léway Miklós – Sántha Ferenc – Váradi Erika (szerk.): *Magyar büntetőjog. Általános rész.* Budapest, CompLex, 2012.
- Koncsek Kornél: A közérdekű munka büntetés végrehajtásának aktuális kérdései. *Ügyészek Lapja*, 18. (2011), 5. 92–97.
- Nagy Ferenc: A szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának célja. In Horváth Tibor (szerk.): *Büntetés-végrehajtási jog.* Budapest, Rejtjel, 2001.
- Nagy Ferenc – Tokaji Géza: *A magyar büntetőjog általános része.* Budapest, Korona, 1998.
- Pápai-Tarr Ágnes: Összinte gondolatok a közérdekű munka büntetés-kiszabási anomáliáiról. *Közjavak*, 2020. június 24. Online: <https://kozjavak.hu/oszinte-gondolatok-kozerdeku-munka-bunteteskiszabasi-anomaliairol>
- Sipos Ferenc: Új szabályok régi gondok a közérdekű munka szabályozásában. *Miskolci Jogi Szemle*, 11. (2016), 1. 71–83.
- Sipos Ferenc: *Munkával kapcsolatos szankciók a magyar büntetőjogban.* Budapest, HVG-ORAC, 2019.
- Tóth Mihály: *Örök kérdések és bizonytalan válaszok az ezredforduló évtizedeinek büntetőjogi világából. Válogatott írások.* Budapest, HVG-ORAC, 2020.
- Vókó György: *A magyar büntetés-végrehajtási jog.* Pécs, Dialóg Campus, 2014.